

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MAURICE LAGRANGE
της 28ης Μαΐου 1963*

*Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,*

Πρέπει να λάβω θέση επί της προσφυγής που άσκησε η Κυβέρνηση της Ιταλικής Δημοκρατίας κατά αποφάσεως της Επιτροπής της ΕΟΚ, της 17ης Ιανουαρίου 1963, που επιτρέπει στη Γαλλική Δημοκρατία, δυνάμει του άρθρου 226 της Συνθήκης, να εισπράττει φόρο επί των εισαγωγών ψυγείων ιταλικής προελεύσεως. Το ύψος του φόρου αυτού, που προστίθεται στον δασμό ύψους 7,5% που ισχύει τώρα, είναι 12% μέχρι την 30ή Απριλίου 1963, 9% από 1ης Μαΐου έως 30 Ιουνίου και 6% από 1ης έως 31 Ιουλίου, οπότε παύει να ισχύει. Ο φόρος αυτός εφαρμόζεται, εκτός αν η Ιταλική Δημοκρατία προτιμά να εισπράττει αντίστοιχο φόρο κατά την εξαγωγή, το ύψος του οποίου επί-σης καθορίστηκε.

Όπως είναι γνωστό, η απόφαση αυτή ελήφθη μετά από αίτηση της Γαλλικής Κυβερνήσεως, που υποβλήθηκε στις 19 Δεκεμβρίου 1962 και με την οποία αυτή ζητούσε να της επιτραπεί η λήψη μέτρων διασφαλίσεως, ώστε να επιτραπεί στη γαλλική βιομηχανία ψυγείων, που, κατά την άποψη της κυβερνήσεως, απειλείτο σοβαρά από τη μαζική αύξηση των ιταλικών εισαγωγών, έπειτα από την κατάργηση των ποσοστώσεων και τη μείωση των δασμών που πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με τη Συνθήκη,

να οργανωθεί εκ νέου για να προσαρμοστεί στις συνθήκες της κοινής αγοράς.

Η διαφορά αυτή πρέπει να συγκεντρώσει ιδιαίτερα την προσοχή του Δικαστηρίου, διότι, αν και η Επιτροπή έλαβε ήδη ορισμένο αριθμό αποφάσεων δυνάμει του άρθρου 226, οι περισσότερες από τις οποίες ευνοούν μάλιστα την Ιταλία, είναι η πρώτη φορά που μία από τις αποφάσεις αυτές αποτελεί αντικείμενο προσφυγής: αυτό καταδεικνύει τη σημασία της αποφάσεως που πρέπει να εκδώσει το Δικαστήριο, και που είναι συνάρτηση της ίδιας της σημασίας του άρθρου 226 και του ρόλου που του αποδίδεται για τη δημιουργία της κοινής αγοράς. Πρέπει, επομένως, να σχηματίσει το Δικαστήριο, με την ευκαιρία αυτή, μία όσο το δυνατό σαφέστερη άποψη επί της εν λόγω διατάξεως, σχετικά με τις δύο κατηγορίες προβλημάτων που προκαλεί η εφαρμογή της, τα μεν ως προς την ερμηνεία του κειμένου, ιδίως σε σχέση με τις λοιπές διατάξεις της Συνθήκης, τα δε ως προς την άσκηση από το Δικαστήριο δικαστικού ελέγχου επί των αποφάσεων που καλείται να λάβει η Επιτροπή επί παρομοίων θεμάτων. Γι' αυτό νομίζω πως πρέπει να εκθέσω ορισμένες προκαταρκτικές παρατηρήσεις γενικού χαρακτήρα.

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

Η σημασία και ο ιδιαίτερος ρόλος που το άρθρο 226 καλείται να διαδραματίσει —

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

και ήδη πράγματι διαδραματίζει — προκύπτουν προφανώς από το αντικείμενό του και τη δυνατότητα λήψεως μέτρων που περιέχουν αποκλίσεις από τους κανόνες της Συνθήκης, την οποία προβλέπει. Πρόκειται περί ρήτρας διασφάλισης που καθιερώθηκε υπέρ των κρατών μελών, και επιτρέπει την προσωρινή κάμψη των κανόνων που προβλέπονται για την προοδευτική δημιουργία της κοινής αγοράς στην περίπτωση που κάποια ουσιώδη συμφέροντα απειλούνται, είτε στον τομέα της οικονομικής δραστηριότητας, είτε σε μία περιφερειακή οικονομία.

Δεν μπορεί να μη γίνει προσέγγιση του άρθρου 226 και μίας παρόμοιας διάταξης της Συνθήκης ΕΚΑΧ, του άρθρου 37, που έδωσε αφορμή για την απόφαση του Δικαστηρίου 2/60 και 3/60 της 13ης Ιουλίου 1961: και σ' αυτήν πρόκειται για ρήτρα διασφάλισης, που προβλέπεται υπέρ των κρατών μελών, για την περίπτωση που η κανονική εφαρμογή της Συνθήκης θα έθιγε ουσιώδη εθνικά οικονομικά συμφέροντα.

Εντούτοις πρέπει να αποφευχθεί μία βεβιασμένη αναλογία, διότι υπάρχουν βαθιές διαφορές μεταξύ των δύο νομοθετικών κειμένων, η κυριότερη από τις οποίες αναφέρεται στο αντικείμενο της ρήτρας διασφάλισης. Στη συνθήκη ΕΚΑΧ πρόκειται για μία διάταξη με μόνιμο χαρακτήρα, που αποσκοπεί να λύσει τη σύγκρουση που μπορεί να προκύψει μεταξύ της κανονικής λειτουργίας της κοινής αγοράς και της γενικής οικονομίας ενός κράτους μέλους, που δεν εξαρτάται από τη Συνθήκη: τότε είναι απαραίτητη η διαιτησία, και για τον σκοπό αυτό καθιερώνεται ειδική διαδικασία. Στη Συνθήκη ΕΟΚ, αντίθετα, το άρθρο 226 εμφανίζει τον χαρακτήρα μεταβατικής διατάξεως (δεν μπορεί να εφαρμοσθεί παρά «κατά τη μεταβατική περίοδο») που επιτρέπει, κατά το αναγκαίο μέτρο, την παρέκκλιση από τους κανόνες της Συνθήκης, ώστε να επιτευχθεί χωρίς υπερβολικές ζη-

μιές η δημιουργία της κοινής αγοράς. Όπως είναι γνωστό, οι μεταβατικές διατάξεις της Συνθήκης της Ρώμης δεν αποτελούν, όπως αυτές της Συνθήκης των Παρισίων, αντικείμενο χωριστής συμφωνίας που περιέχει για τη μεταβατική περίοδο τις αναγκαίες κρινόμενες εξαιρέσεις από τους κανόνες μιας κοινής αγοράς που θεωρείται ότι συνεστήθη εντός πολύ σύντομης προθεσμίας: στο πλαίσιο της ΕΟΚ, είναι η ίδια η Συνθήκη που προβλέπει όλες τις διατάξεις που αποσκοπούν στην προαγωγή της προοδευτικής δημιουργίας της κοινής αγοράς καθώς και τους μόνιμους κανόνες που γενικά διατυπώνονται ως αρχές, που πρέπει να τη διέπουν: γι' αυτό προβλέπονται μηχανισμοί, διαδικασίες, προθεσμίες, σε συνδυασμό με πολλές παρεκκλίσεις, από τις οποίες πολλές αποτελούν ήδη ρήτρες διασφάλισης.

Από την άποψη αυτή, το άρθρο 226 εμφανίζεται μόνο ως συμπληρωματική ρήτρα διασφάλισης, που αποσκοπεί ν' αντιμετωπίσει, στις δύο πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις που προβλέπει, την ενδεχόμενη ανεπάρκεια των κανονικών διατάξεων που προβλέπει η Συνθήκη για να πραγματοποιηθεί η δημιουργία της κοινής αγοράς με τους όρους του άρθρου 2: «Η Κοινότης έχει ως αποστολή, με τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς και την προοδευτική προσέγγιση της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας(...)» είναι προφανές ότι αυτή η «αρμονική ανάπτυξη» πρέπει να συντελεσθεί ήδη κατά τη μεταβατική περίοδο και οι μεταβατικές διατάξεις θεσπίστηκαν ειδικά για να την καταστήσουν δυνατή.

Αυτό μου επιτρέπει ήδη να λάβω θέση, τουλάχιστον σε γενικό επίπεδο, όσον αφορά το ένα από τα επίδικα σημεία της υποθέσεως αυτής, αυτό του εάν το άρθρο 226 επιτρέπει την παρέκκλιση από οποιαδήποτε διάταξη

της Συνθήκης, ακόμη και θεμελιώδη (για παράδειγμα την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων του άρθρου 7) ή αν, αντίθετα, δεν χωρεί σε καμία περίπτωση παρέκκλιση από ορισμένους κανόνες. Νομίζω ότι, ως προς αυτό, πρέπει να γίνει μία διάκριση. Το άρθρο 226 επιτρέπει τις παρεκκλίσεις «από τις διατάξεις της παρούσης συνθήκης, κατά το μέτρο και τις προθεσμίες που είναι απόλυτα αναγκαίες για την επίτευξη των στόχων της παραγράφου 1»· επομένως, χωρεί παρέκκλιση από οποιαδήποτε διάταξη που περιέχεται στη Συνθήκη: δεν προβλέπεται καμία εξαίρεση, διότι μοναδικό κριτήριο αποτελούν οι ανάγκες του επιδιωκόμενου σκοπού. Δεν υπάρχει «ιεραρχία» των σκοπών της Συνθήκης, τέτοια ώστε σε περίπτωση συγκρούσεως να έπρεπε αναγκαστικά να θυσιάζεται ο ένας υπέρ του άλλου· το ζήτημα είναι αντίθετα να συμβιβαστούν, και μόνον η επιδίωξη του τελικού σκοπού, δηλαδή της δημιουργίας της κοινής αγοράς υπό τις καλύτερες συνθήκες, δεν πρέπει να σταματήσει. Ένα παράδειγμα αυτής της ελλείψεως ιεραρχίας απαντάται στο άρθρο 115, τρίτη παράγραφο, όπου η λειτουργία της κοινής αγοράς και η θέσπιση του Κοινού Δαμολογίου τίθενται στην ίδια μοίρα.

τητας που απονέμεται στο Δικαστήριο. Το άρθρο 37 χορηγεί στο Δικαστήριο πλήρη δικαιοδοσία που του παρέχει όλες τις αναγκαίες εξουσίες για την εκτέλεση της διατιθείας που προβλέπει το κείμενο μεταξύ των «ουσιωδών συμφερόντων της Κοινότητας» και του συμφέροντος του κράτους μέλους που είναι θύμα «θεμελιωδών και παρατεινόμενων διαταραχών» της γενικής του οικονομίας, λόγω της κοινής αγοράς άνθρακα και χάλυβα. Η χορήγηση τόσο εξαιρετικών εξουσιών δικαιολογείται από το ότι ένα από τα στοιχεία στα οποία αναφέρεται η διαίτησία, δηλαδή η γενική οικονομία του κράτους μέλους που υφίσταται τις διαταραχές, ξεφεύγει από τη σφαίρα αρμοδιοτήτων της Κοινότητας, που περιορίζεται στην αγορά άνθρακα και χάλυβα.

Τα πράγματα, όπως είδαμε, είναι τελείως διαφορετικά στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα: πρόκειται για την προοδευτική πραγματοποίηση της γενικής κοινής αγοράς, που είναι πράγματι ο σκοπός της Κοινότητας αυτής.

Από την άλλη πλευρά, στη Συνθήκη διακηρύσσονται ή υπενθυμίζονται ορισμένες αρχές, η παραγνώριση των οποίων θα ήταν αδικαιολόγητη. Αυτό ισχύει για την απαγόρευση των διακρίσεων, γενική αρχή δικαίου, ιδίως του οικονομικού δικαίου, που υπερβαίνει το πλαίσιο της δημιουργίας μιας κοινής αγοράς: μία τέτοια αρχή θα πρέπει να τηρείται. Θα εξετάσω σε λίγο το πώς πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να γίνει αυτό όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 226.

Μία δεύτερη διαφορά μεταξύ του άρθρου 37 της Συνθήκης ΕΚΑΧ και του άρθρου 226 της Συνθήκης ΕΟΚ, που μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα, αναφέρεται στη φύση της αρμοδιό-

Τι αυτό τον λόγο, αναμφίβολα, το άρθρο 226 δεν προβλέπει καμία εξαιρετική εξουσία υπέρ του Δικαστηρίου: η απόφαση που λαμβάνει η Επιτροπή, είτε είναι θετική είτε αρνητική, επιδέχεται μόνο την τακτική προσφυγή ακυρώσεως του άρθρου 173, ενώ η ευθύνη της αποφάσεως ανήκει εξ ολοκλήρου στην Επιτροπή, που είναι ελεύθερη να ενεργήσει μέσα στα όρια της διακριτικής της εξουσίας. Βέβαια, ο έλεγχος της νομιμότητας που ανήκει στο Δικαστήριο έχει εξ αυτού του λόγου ιδιαίτερη σημασία, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως των διακυβευόμενων συμφερόντων, είτε πρόκειται για τα συμφέροντα του υιομένου κράτους, για το οποίο το άρθρο 226 αποτελεί πραγματική ρήτρα διασφαλίσεως, είτε για τα γενικά συμφέροντα της κοινής αγοράς που πρέπει να διαφυλαχθούν, ή ακόμη, όπως στην προκειμένη περίπτωση,

για τα ίδια συμφέροντα άλλου κράτους μέλους που, λόγω θετικού μέτρου διασφάλισης, έρχονται σε σύγκρουση με αυτά του θιγομένου κράτους. Κατόπιν αυτού, ο δικαστικός έλεγχος του Δικαστηρίου θα πρέπει να ασκείται σύμφωνα με τους κανόνες που ισχύουν κανονικά για την προσφυγή ακυρώσεως.

Εξέταση της προσφυγής

Ας αρχίσω την εξέταση της προσφυγής. Αυτή επικαλείται, επανειλημμένα, την ανεπάρκεια της αιτιολογίας και την παραβίαση της Συνθήκης. Επικαλείται επίσης την κατάχρηση εξουσίας, αλλά μόνο σε σχέση με το άρθρο 91.

Όσον αφορά την ανεπάρκεια της αιτιολογίας, δεν είναι δυνατόν, κατά τη γνώμη μου, να πρόκειται στην προκειμένη περίπτωση για τυπική πλημμέλεια, δηλαδή για παραβίαση του άρθρου 190, σύμφωνα με το οποίο «οι κανονισμοί, οι οδηγίες και οι αποφάσεις του Συμβουλίου και της Επιτροπής πρέπει να αιτιολογούνται και ν' αναφέρονται στις προτάσεις ή γνώμες που απαιτούνται κατά την παρούσα συνθήκη». Πράγματι, η προσβαλλόμενη απόφαση έχει εκτεταμένη αιτιολογία και οπωσδήποτε ανταποκρίνεται, όσον αφορά τον τύπο, στις επιταγές του άρθρου 190.

Εκείνο που υποστηρίζει η προσφεύγουσα, είναι ότι οι αιτιολογίες της αποφάσεως είναι ανεπαρκείς ή αντιφατικές σε σχέση με τα συμπεράσματα που αντλεί από αυτές η απόφαση, πράγμα που ισοδυναμεί με τον ισχυρισμό ότι δεν αιτιολογούν νόμιμα την απόφαση αυτή. Στο γαλλικό δίκαιο, μία τέτοια πλημμέλεια θα θεωρείτο ότι αποτελεί τμήμα της «παραβάσεως του νόμου». Αυτό άλλωστε δεν έχει σημασία: ουσιώδες

είναι να γίνει αντιληπτό ότι βρισκόμαστε στη σφαίρα του ελέγχου της νομιμότητας της αιτιολογίας και όχι σ' αυτή της απλής τυπικής πλημμέλειας. Η προσφεύγουσα αμφισβητεί επίσης σε πολλά σημεία την ουσιαστική ακρίβεια της αιτιολογίας: και εδώ επίσης το Δικαστήριο οφείλει ν' ασκήσει έλεγχο, στον οποίο ανήκει, σε περίπτωση που διαπιστωθεί ουσιαστική ανακρίβεια, η περαιτέρω έρευνα αν, παρά την ανακρίβεια αυτή, η απόφαση παραμένει νομίμως αιτιολογημένη. Αυτές είναι οι αρχές που φαίνεται ότι ενέπνευσαν μέχρι τώρα το Δικαστήριο, κατά την άσκηση του δικαστικού ελέγχου επί της αιτιολογίας αποφάσεως που ελήφθη δυνάμει διακριτικής εξουσίας.

Θα εξετάσω, επομένως, συγχρόνως για κάθε κεφάλαιο, όπως άλλωστε έκαναν οι διάδικοι, τα επιχειρήματα που αντλούνται από την παραβίαση της Συνθήκης και αυτά που αντλούνται από τις πλημμέλειες της αιτιολογίας. Θ' ακολουθήσω τη σειρά που υιοθέτησε η καθής κατά την έγγραφη διαδικασία και που ακολούθησαν και οι δύο διάδικοι στην προφορική διαδικασία: η σειρά αυτή έχει, πράγματι, το πλεονέκτημα ότι ανταποκρίνεται περισσότερο στο ίδιο το άρθρο 226.

I — Από τις δύο υποθέσεις που προβλέπει το άρθρο 226 για να δικαιολογήσει την ενδεχόμενη εφαρμογή του, η μία — αυτή που ενδιαφέρει την υπό κρίση διαφορά — αφορά την περίπτωση «σοβαρών και ενδεχομένως παρατεινομένων δυσχερειών σε τομέα της οικονομικής δραστηριότητας».

Το πρώτο αμφισβητούμενο ερώτημα αφορά το εάν η γαλλική βιομηχανία ψυγείων αποτελεί, από μόνη της, «τομέα οικονομικής δραστηριότητας». Η προσφεύγουσα κυβέρνηση εκφράζει αμφιβολίες ως προς αυτό: κατά τη γνώμη της, η παραγωγή ψυγεί-

ων εντάσσεται στον ευρύτερο τομέα παραγωγής ηλεκτρικών συσκευών οικιακής χρήσεως. Από τις δεκαπέντε σημαντικότερες γαλλικές επιχειρήσεις, οι επτά παράγουν, εκτός από ψυγεία, ηλεκτρικές οικιακές συσκευές, όπως πλυντήρια κ.λπ.

Είναι συχνά δύσκολο να καθοριστούν ακριβώς τα όρια ενός «οικονομικού τομέα»· η οικονομία δεν είναι ακριβής επιστήμη και σχεδόν πάντοτε υφίσταται ένα περιθώριο εκτιμήσεως. Η Επιτροπή αναφέρει ότι η γαλλική βιομηχανία ψυγείων απασχόλησε περισσότερα από 11 000 άτομα το 1961, με συνολικό κύκλο εργασιών περίπου 500 εκατομμύρια νέα φράγκα. Είναι πιθανό ότι ένας νέος προσανατολισμός προς την παραγωγή ηλεκτρικών οικιακών συσκευών θα ήταν ικανός να μετριάσει την κρίση των ψυγείων, αλλά αυτό θ' αποτελούσε τμήμα των μέτρων προσαρμογής που πρέπει να τεθούν σ' εφαρμογή για την αντιμετώπιση της κρίσεως αυτής, που πάντως έπληττε, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως της Γαλλικής Κυβερνήσεως, τη βιομηχανία ψυγείων. Θεωρώντας ότι η βιομηχανία αυτή αποτελεί έναν «τομέα οικονομικής δραστηριότητας», κατά την έννοια του άρθρου 226, η Επιτροπή παρέμεινε, νομίζω, εντός των ορίων της διακριτικής της εξουσίας και δεν υπέπεσε ούτε σε νομική πλάνη ούτε σε πλάνη περί τα πράγματα.

Ένα δεύτερο ερώτημα, το οποίο ως ένα σημείο συνδέεται με το προηγούμενο, αφορά το αν οι μηχανικοί συμπεσιστές περιλαμβάνονται στα προϊόντα που υποβάλλονται στον φόρο, λόγω του ότι η εξαγωγή των συσκευών αυτών στην Ιταλία είναι αισθητά ανώτερη της εισαγωγής των ίδιων συσκευών από την Ιταλία στη Γαλλία. Η προσφεύγουσα κυβέρνηση επικαλείται καταρχήν το επιχείρημα αυτό για να επιχειρήσει να αποδείξει ότι η γαλλική κρίση ήταν δήθεν πολύ λιγότερο έντονη απ' ό,τι δέχθηκε η Επιτροπή και δεν έφθανε τον

βαθμό σοβαρότητας που απαιτεί το άρθρο 226 για τη δικαιολόγηση των μέτρων διασφαλίσεως.

Επ' αυτού, η μόνη δυνατή απάντηση είναι ότι είναι δύσκολο να μην θεωρηθεί η κατασκευή και μεμονωμένη πώληση μηχανικών συμπεσιστών ως περιλαμβανόμενη στον «οικονομικό τομέα» των ψυγείων στη Γαλλία· είναι βέβαια δυνατόν μία προσπάθεια αναφερόμενη ειδικά στο τμήμα αυτό της παραγωγής να είναι ικανή να αυξήσει την ανταγωνιστικότητα της εν λόγω βιομηχανίας, όμως, και πάλι, δεν μπορεί να πρόκειται παρά για ένα από τα ενδεχόμενα στοιχεία ενός προγράμματος εξυγιάνσεως, και όχι για μία διαπίστωση που διαψεύδει την ύπαρξη της κρίσεως κατά την ημερομηνία εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως.

Όσον αφορά το ζήτημα, αν περιλαμβάνονται οι μηχανικοί συμπεσιστές στα προϊόντα που υποβάλλονται στον φόρο, δεν μπορώ, στην προκειμένη περίπτωση, παρά να αποδεχθώ τις εξηγήσεις τελωνειακής τεχνικής της Επιτροπής, δηλαδή τους κινδύνους εκτροπών του εμπορίου που θα μπορούσαν να προκύψουν από μία χωριστή εξαγωγή των διαφόρων στοιχείων του ψυγείου αν οι ομάδες των μηχανικών συμπεσιστών απαλλάσσονταν του φόρου. Είναι αληθές ότι υφίσταται πράγματι διαφωνία επ' αυτού, ως προς τη μεγαλύτερη ή μικρότερη ευκολία τέτοιων εκτροπών του εμπορίου, για παράδειγμα όσον αφορά τη δημιουργία αλυσίδων συναρμολογήσεως στη χώρα εισαγωγής. Μόνο μία πραγματογνωμοσύνη θα μπορούσε να φωτίσει πλήρως το σημείο αυτό. Το Δικαστήριο θα πρέπει να εκτιμήσει, αν αυτή είναι πρόσφορο να διαταχθεί. Προσωπικά, νομίζω ότι δεν υπάρχει ανάγκη προσφυγής σε πραγματογνωμοσύνη, διότι οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας στο σημείο αυτό δεν φαίνονται εκ πρώτης όψεως αρκετά πειστικοί, ώστε να δικαιολογήσουν αποδεικτι-

κό μέσο, για το οποίο άλλωστε δεν υποβλήθηκε σχετικό αίτημα.

Φθάνω τώρα στις αιτιάσεις που η προσφεύγουσα φαίνεται πως θεωρεί πιο σημαντικές και που αναφέρονται, αφενός στην ύπαρξη «σοβαρών και ενδεχομένων παρατεινομένων δυσχερειών» στον εν λόγω τομέα και, αφετέρου, στην αιτία των δυσχερειών αυτών, που, κατά τη γνώμη της, δεν οφείλονται στην ανάπτυξη των ιταλικών εισαγωγών στη Γαλλία.

A — Απόδειξη της υπάρξεως σοβαρών και ενδεχομένων παρατεινομένων δυσχερειών

Για ν' αποδείξει την ύπαρξη, στον γαλλικό τομέα των ψυγίων, σοβαρών και ενδεχομένων παρατεινομένων δυσχερειών, η προσβαλλόμενη απόφαση στηρίζεται, ως γνωστόν, σ' ένα σύνολο διαπιστώσεων, δηλαδή: 1) ελάττωση της παραγωγής· 2) μείωση των εξαγωγών· 3) αύξηση των εισαγωγών (που τριπλασιάστηκαν μεταξύ 1961 και 1962 για τις άλλες χώρες εκτός της Ιταλίας, για την οποία εξαπλασιάστηκαν) — και όλα αυτά συμβαδίζουν με μία αύξηση της εθνικής καταναλώσεως· 4) μείωση κατά ένα τρίτο περίπου του ανθρώπινου δυναμικού που απασχολούν οι παραγωγοί· 5) παύση της παραγωγικής δραστηριότητας των πέντε από τους δεκαπέντε παραγωγούς· 6) τέλος, αύξηση των αποθεμάτων ετοιμών προϊόντων «ιδίως στους κατασκευαστές», αποθεμάτων που «υπερβαίνουν τα 190 000 τεμάχια στο στάδιο της παραγωγής, πράγμα που αντιπροσωπεύει 20,6% της εθνικής καταναλώσεως του 1962».

Είναι δύσκολο ν' αρνηθεί κανείς, και η προσφεύγουσα κυβέρνηση δεν αμφισβητεί

σοβαρά ότι ένα τέτοιο σύνολο πραγματικών περιστατικών είναι ικανό ν' αποδείξει την ύπαρξη «σοβαρών και ενδεχομένων παρατεινομένων δυσχερειών» στην εν λόγω βιομηχανία· αντίθετα, αμφισβητεί την πραγματική ακρίβεια ορισμένων από τις παρατηρήσεις ή τουλάχιστον ισχυρίζεται ότι αυτές δεν βασίζονται σε δεδομένα με αρκετή αποδεικτική δύναμη.

Δεν θα επανέλθω στην κριτική που ασκήθηκε επί του πίνακος που περιλαμβάνεται στην προσβαλλόμενη απόφαση λόγω του ότι οι περίοδοι συγκρίσεως δεν συμπίπτουν ακριβώς· πράγματι, αφενός, είναι προφανές ότι ο πίνακας αυτός πρέπει να διαβάζεται κάθετα και όχι οριζόντια, και, παρόλον ότι οι περίοδοι δεν συμπίπτουν εντελώς, αυτό συμβαίνει διότι η Επιτροπή, δεν στηρίχθηκε παρά στα στατιστικά δεδομένα που διέθετε την εποχή που έλαβε την απόφασή της· αφετέρου, διαθέτουμε τώρα, σε απάντηση των ερωτημάτων που υπέβαλε το Δικαστήριο, πλήρεις ετήσιους πίνακες, που επιβεβαιώνουν στο σύνολό τους πολύ περισσότερο αποσπασματικές ενδείξεις της προσβαλλομένης αποφάσεως.

Ομοίως δεν θα επιμείνω στο ζήτημα που αφορά το κλείσιμο των εργοστασίων. Η προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρει μόνον ότι «πέντε από τους δεκαπέντε παραγωγούς αναγκάστηκαν να σταματήσουν την παραγωγική τους δραστηριότητα»· αν, όπως φαίνεται να πιστεύει η προσφεύγουσα, μερικοί παραγωγοί είχαν κατορθώσει να κατευθύνουν την παραγωγή τους προς άλλα αντικείμενα, χωρίς εντούτοις να κλείσουν τα εργοστάσιά τους, αυτό θα επιβεβαίωνε απλώς, για άλλη μία φορά, ότι γίνονται προσπάθειες αναπροσαρμογής, πράγμα που καθόλου δεν εμποδίζει την ύπαρξη και τη σοβαρότητα της κρίσεως που πλήττει τη βιομηχανία των ψυγίων, αλλά αντιθέτως τις βελιώνει.

Το μόνο σημείο στο οποίο υπάρχει πραγματική διάσταση μεταξύ των διαδικών αφορά το ζήτημα των αποθεμάτων.

Η Ιταλική Κυβέρνηση αμφισβητεί ότι υπάρχει «μεγάλη αύξηση» των αποθεμάτων και, σύμφωνα με ορισμένους υπολογισμούς βασισμένους στις πληροφορίες που διαθέτει, καταλήγει σ' έναν αριθμό αυξήσεως για το έτος 1962, 7 540 μονάδων, έναντι 48 000 που αναφέρει η Επιτροπή. Αυτός ο αριθμός των 7 540 μονάδων αναγράφεται στον πίνακα I που προσκομίστηκε ως απάντηση στα ερωτήματα που υπέβαλε το Δικαστήριο. Πώς μπορεί να εξηγηθεί η διάσταση αυτή;

Θα παρατηρήσω καταρχήν ότι, αν ληφθούν υπόψη τα στοιχεία που αναγράφονται στον πίνακα II, που επίσης προσκόμισε η προσφεύγουσα, καταλήγει κανείς σ' έναν αριθμό αυξήσεως των αποθεμάτων κατά το 1962, 32 540 αντί 7 450: πλησιάζει ήδη κανείς τις 48 000 της Επιτροπής (πίνακας F, που αυτή προσκόμισε)! Η διαφορά οφείλεται σε διαφορετική εκτίμηση της εσωτερικής γαλλικής καταναλώσεως για το 1962: 950 000 στον πίνακα I και 925 000 στον πίνακα II, όπου ο τελευταίος αριθμός αναφέρεται ως προερχόμενος από τον γαλλικό τύπο.

Αυτό καθιστά εμφανή τον πολύ περισσότερο αβέβαιο χαρακτήρα που εμφανίζει η μέθοδος υπολογισμού, τον οποίο χρησιμοποιεί η Ιταλική Κυβέρνηση σε σχέση με αυτή της Επιτροπής. Πράγματι, αν γίνει σύγκριση του πίνακα I της Επιτροπής με τους δύο πίνακες (I και II) της προσφεύγουσας γίνεται αντιληπτό ότι ένα από τα στοιχεία στα οποία στηρίζεται η Ιταλική Κυβέρνηση για να υπολογίσει την αύξηση των αποθεμάτων συνίσταται στον αριθμό που αντιπροσωπεύει την κατανάλωση. Όμως δεν πρόκειται παρά για ένα τελικό στοιχείο, που δεν είναι άμεσα γνωστό και που

μπορεί μόνο ν' αποτελέσει αντικείμενο κατά προσέγγιση εκτιμήσεων (όπως φαίνεται από τη διαφορά που υπάρχει στο ζήτημα αυτό μεταξύ των δύο πινάκων που προσκόμισε η προσφεύγουσα), οι οποίες εξαρτώνται ιδίως από την έκταση των αποθεμάτων, που θεωρείται εκ των προτέρων γνωστή!

Αντίθετα, ο πίνακας I της Επιτροπής αναφέρει το ύψος των αποθεμάτων ως δεδομένο το οποίο επιτρέπει, με τα άλλα επίσης δεδομένα στοιχεία (παραγωγή, εξαγωγές, εισαγωγές), την κατάληξη σ' έναν αριθμό «φαινομενικής καταναλώσεως».

Το μόνο ζήτημα είναι, επομένως, εάν ο αριθμός που προβάλλει η Επιτροπή στηρίζεται σε δεδομένα με αρκετή αποδεικτική δύναμη. Ως προς αυτό, θα παρατηρήσω ότι ο αριθμός των 190 000 μονάδων αναγράφεται στο υπόμνημα που απηύθυνε η Γαλλική Κυβέρνηση στις 19 Δεκεμβρίου 1962 στην Επιτροπή για να ζητήσει την εφαρμογή του άρθρου 226 (σ. 2). Ο αριθμός 193 000 που είναι τώρα γνωστός για το τέλος του έτους επιβεβαιώνει την εκτίμηση αυτή. Δεν νομίζω ότι το Δικαστήριο έχει λόγους ν' αμφισβητήσει την ακρίβεια των πληροφοριών που παρέσχε επί του θέματος αυτού στην Επιτροπή η Γαλλική Κυβέρνηση, η οποία διαθέτει προφανώς τ' αναγκαία μέσα για να παρακολουθεί με ακρίβεια την εξέλιξη των αποθεμάτων σε μία βιομηχανία σαν αυτή: ούτε νομίζω, εξάλλου, ότι η Ιταλική Κυβέρνηση θέτει υπό αμφισβήτηση την ορθότητα αυτών των πληροφοριών.

Μία τελευταία παρατήρηση στο θέμα αυτό: ο υπολογισμός της προσφεύγουσας (πίνακας II) αναφέρει για το 1962 παραγωγή 800 000 συσκευών, ενώ ο αριθμός της Επιτροπής φθάνει τις 825 000, δηλαδή υφίσταται διαφορά 25 000 μονάδων. Παράλληλα όμως σημειώνεται, κατά την εκτίμηση της

αυξήσεως των αποθεμάτων από τους δύο διαδίκους, μία διαφορά 48 000 - 32 540 = 15 460.

Ο μικρότερος αριθμός ως προς τα αποθέματα αντισταθμίζεται επομένως εντελώς από τη διαφορά ως προς την παραγωγή με άλλα λόγια, αν τα αποθέματα αυξήθηκαν λιγότερο κατά την Ιταλική Κυβέρνηση απ' ό,τι κατά την Επιτροπή, αντίθετα, κατά την ίδια κυβέρνηση σημειώθηκε μεγαλύτερη κάμψη της παραγωγής απ' ό,τι δέχεται η Επιτροπή. Είναι, όμως, βέβαιο ότι το στοιχείο «μείωση της παραγωγής» είναι, για τη διάγνωση της κρίσεως, εξίσου σημαντικό με το στοιχείο «αύξηση των αποθεμάτων».

Τελικά, η προσφεύγουσα δεν αποδεικνύει καθόλου ότι, διακηρύσσοντας ότι «τα αποθέματα ετοιμών προϊόντων αυξήθηκαν σημαντικά, ιδίως στους κατασκευαστές», η προσβαλλόμενη απόφαση υπέπεσε σε πλάνη περί τα πράγματα.

Ας σημειωθεί εξάλλου, ως απάντηση σε κριτική της προσφεύγουσας ότι ο αριθμός των 190 000 μονάδων, του οποίου, όπως είδαμε, η αυθεντικότητα είναι δύσκολο ν' αμφισβητηθεί, δεν χρησιμεύει μόνο για τον υπολογισμό της αυξήσεως των αποθεμάτων, αλλά έχει επίσης ίδια αξία. Πράγματι, η παρουσία σημαντικότερων του φυσιολογικού αποθεμάτων στους κατασκευαστές αποτελεί γενικά ένδειξη βιομηχανίας που αντιμετωπίζει δυσχέρειες· επομένως, το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος των αποθεμάτων που υπήρχαν τον Δεκέμβριο 1962 είχε συσσωρευθεί από πολλά έτη, όπως τονίζει η προσφεύγουσα, δεν αποτελεί επιχείρημα κατά της απόψεως της Επιτροπής, αλλά αντίθετα, επιχείρημα που η Επιτροπή μπόρεσε δικαιολογημένα να υποστηρίξει, ακριβώς όπως και η εξέλιξη των αποθεμάτων αυτών κατά το 1962, έτος

κατά το οποίο σημειώθηκε αιφνίδια ανατροπή της τάσεως απορροφήσεως των αποθεμάτων που διαπιστώθηκε το προηγούμενο έτος (- 21 000 το 1961, + 48 000 το 1962).

Συνεπώς δεν αποδείχθηκε η ανακρίβεια των διαπιστώσεων της Επιτροπής ως προς τα αποθέματα, και οι διαπιστώσεις αυτές, προστιθέμενες σ' όλες τις άλλες για να χρησιμεύσουν ως βάση σε μία συνολική εκτίμηση, δικαιολογούν νόμιμα την προσβαλλόμενη απόφαση ως προς αυτό το πρώτο σημείο: την ύπαρξη σοβαρών και ενδεχομένων παρατεινόμενων δυσχερειών στον εν λόγω τομέα.

B — Αίτια των δυσχερειών

Δεν αρκεί η διαπίστωση της υπάρξεως των δυσχερειών· πρέπει ακόμη να ανευρεθεί η αιτία τους, ώστε να δικαιολογηθεί η επιλογή των εφαρμοστέων μέτρων διασφάλισης.

Η προσφεύγουσα κυβέρνηση δεν αμφισβητεί τη βασιμότητα των λόγων που περιέχονται στην πέμπτη αιτιολογική σκέψη της προσβαλλομένης αποφάσεως, δηλαδή ότι «οι δυσχέρειες αυτές οφείλονται στη σημαντική ανάπτυξη των εισαγωγών κατά το 1962, σε σχέση με τις ίδιες περιόδους του προηγούμενου έτους· η ανάπτυξη αυτή καθορίζεται καταρχήν από τη μαζική αύξηση των εισαγωγών από την Ιταλική Δημοκρατία, ενώ οι εισαγωγές από τις άλλες χώρες δεν γνώρισαν εξίσου έντονη ανάπτυξη».

Δεν αμφισβητείται περισσότερο ο πρώτος από τους δύο λόγους που εξηγούν, σύμφω-

να με την επόμενη αιτιολογική σκέψη, αυτή την «ταχεία και μαζική αύξηση των εισαγωγών από την Ιταλική Δημοκρατία», δηλαδή την ελευθέρωση των εισαγωγών: αυτό είναι πράγματι προφανές, διότι είναι βέβαιο ότι το φαινόμενο αυτό δεν θα μπορούσε να συμβεί, τουλάχιστον με τις ίδιες διαστάσεις, αν εξακολουθούσε να υπάρχει ποσόστωση στην εισαγωγή.

Αντίθετα, υπάρχει ασυμφωνία όσον αφορά τον δεύτερο επικαλούμενο λόγο, δηλαδή «τη διαφορά μεταξύ μέσης τιμής ελεύθερο στα σύνορα ανά λίτρο των ιταλικών ψυγείων και της μέσης τιμής ανά λίτρο των ίδιων γαλλικών συσκευών στο στάδιο χονδρικής πωλήσεως που έφθανε το 30% της ιταλικής τιμής ελεύθερο στα γαλλικά σύνορα, ενώ η υπάρχουσα τελωνειακή προστασία φθάνει μόνο το 7,5%».

Εδώ εμφανίζεται η διαφορά όσον αφορά τις τιμές. Είναι γνωστή η άποψη της Ιταλικής Κυβερνήσεως στο θέμα αυτό. Η σύγκριση, ισχυρίζεται, μεταξύ της τιμής ελεύθερο στα σύνορα των ιταλικών ψυγείων και της χονδρικής τιμής των γαλλικών ψυγείων δεν είναι πρόσφορη, διότι ο ανταγωνισμός δεν γίνεται αισθητός παρά στο στάδιο της τιμής λιανικής πωλήσεως. Όμως η λιανική τιμή των γαλλικών και των ιταλικών συσκευών του ίδιου τύπου και ίσης ποιότητας είναι περίπου ίδια. Αν οι τιμές ελεύθερο στα σύνορα των ιταλικών ψυγείων είναι κατά 30% λιγότερο υψηλές από τη μέση χονδρική τιμή των γαλλικών ψυγείων, αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι ο μηχανισμός διανομής των ιταλικών προϊόντων υπόκειται στη Γαλλία σε πολύ μεγαλύτερες επιβαρύνσεις απ' ό,τι ο μηχανισμός διανομής των γαλλικών προϊόντων: διαφήμιση, παροχή υπηρεσιών μετά την πώληση και κυρίως αυτά τα μυστηριώδη «έκτακτα έξοδα», για τα οποία έγινε εκτεταμένα λόγος κατά την προφορική διαδικασία. Όλες αυτές οι δαπάνες είναι αναγκαίες — η προσφεύγουσα επέμεινε πολύ στο σημείο

αυτό — για μία βιομηχανία που προσπαθεί να επεκταθεί στο εξωτερικό.

Δεν νομίζω ότι πρέπει ν' ακολουθήσουμε την προσφεύγουσα προς αυτή την κατεύθυνση. Χωρίς αμφιβολία μαθαίνουμε — και είναι άλλωστε πολύ ενδιαφέρον — πώς πέτυχαν οι ιταλοί εξαγωγείς να επεκταθούν στη Γαλλία και να καταλάβουν αιφνιδίως σημαντικό τμήμα της γαλλικής αγοράς. Εφόσον αυτό δεν οφείλεται σε διαφορά ποιότητας με την ίδια τιμή (η προσφυγή το αναγνωρίζει στη σ. 9), δεν μπορεί παρά να οφείλεται στις προσπάθειες που κατέβαλε η εμπορική υπηρεσία διανομής, λόγω των σημαντικότερων περιθωρίων που άφησαν οι παραγωγοί υπέρ της υπηρεσίας αυτής. Αυτό σημαίνει καθαρά ότι χορηγούνται στους διανομείς και χωρίς αμφιβολία και στους λιανοπωλητές σημαντικά πλεονεκτήματα με τη μορφή προμηθειών ή εκπτώσεως που τους ωθούν να καταβάλουν μεγαλύτερη προσπάθεια διαφημίσεως στην πελατεία και ακόμη — πειθεται κανείς γι' αυτό — τους επιτρέπουν τελικά να χορηγήσουν εκπτώσεις επί της τιμής του καταλόγου για να ανταγωνιστούν τις συσκευές διαφορετικής προελεύσεως. Η διαφήμιση δεν είναι αρκετή για όλα και πρέπει να υποστηρίζεται από μία προσπάθεια, όσον αφορά τις τιμές, όταν αποσκοπεί να στρέψει την πελατεία από προϊόντα μάρκας τα οποία έχει συνηθίσει προς καινούργια προϊόντα που προέρχονται από το εξωτερικό. Όλα αυτά άλλωστε είναι εντελώς φυσικά, είναι ο νόμος του ανταγωνισμού.

Όμως τι αποδεικνύει αυτό, αν όχι ότι οι ιταλοί παραγωγοί ήταν σε θέση να υποστούν αυτές τις θυσίες επιτυγχάνοντας συγχρόνως να έχουν χονδρική τιμή εξαγωγής (τιμή ελεύθερο στα σύνορα) κατά 30% κατώτερη από τη χονδρική τιμή των γάλλων ανταγωνιστών τους;

Ένα εκ των δύο: είτε υπάρχει εδώ πρακτική ντάμπινγκ, δηλαδή οι τιμές εξαγωγής μειώθηκαν αυθαίρετα σε σχέση με τις τιμές που εφαρμόζονται στην ιταλική εσωτερική αγορά για να κατακτηθεί η γαλλική αγορά (όμως η Ιταλική Κυβέρνηση το αρνείται κατηγορηματικά και η Επιτροπή δεν το υποστήριξε) είτε, και αυτή η υπόθεση πρέπει συνεπώς να γίνει δεκτή, οι συνθήκες της ιταλικής παραγωγής της επέτρεπαν, με κάθε εμπορική εντιμότητα, να εφαρμόσει τιμή εξαγωγής κατώτερη κατά το ένα τρίτο περίπου από τη χονδρική τιμή των γαλλικών συσκευών, παρά τις σημαντικές επιβαρύνσεις που υπέστησαν οι υπηρεσίες διανομής για την επέκταση στη γαλλική αγορά.

Τότε όμως βρισκόμαστε ακριβώς στο πλαίσιο του άρθρου 226: η κατάργηση των ποσοστώσεων, σε συνδυασμό με τη μείωση των δασμών, οδήγησε στην εμφάνιση μεγάλης διαφοράς ανταγωνιστικότητας μεταξύ των δύο παραγωγών, που η γαλλική βιομηχανία δεν μπόρεσε ν' αντέξει. Διαφορετικά θα έπρεπε να υποτεθεί ότι οι γάλλοι παραγωγοί ηθελημένα δέχθηκαν την κατάσταση αυτή, αρνούμενοι να μειώσουν τις τιμές τους ή να υποστούν μεγαλύτερες θυσίες υπέρ της διανομής, ενώ είχαν τη δυνατότητα να το κάνουν. Η προσφεύγουσα κυβέρνηση, ως γνωστόν, δεν διστάζει να υποστηρίξει την υπόθεση αυτή. Εντούτοις αυτή διαψεύεται τελείως από τα γεγονότα: παύση της δραστηριότητας πολλών επιχειρήσεων, απολύσεις προσωπικού κ.λπ.: ο βιομηχανικός μαλθουσιανισμός έχει εν πάση περιπτώσει όρια!

Ένα άλλο ζήτημα είναι εάν η γαλλική βιομηχανία φέρει μέρος της ευθύνης στην κατάσταση αυτή. Δεν μπορούσε ν' αποφύγει να αιφνιδιαστεί; Είχε υπολογίσει, όπως υποστηρίχθηκε, σε συμπράξεις που η προσεκτική έναρξη εξαγωγής της νομοθεσίας κατά των συμπράξεων της Συνθήκης μπορούσε να εμφανίσει ως ελάχιστα επι-

κίνδυνες, αλλά που όμως δεν κατέληξαν πουθενά; Δεν απαιτείται ν' αποφασίσει το Δικαστήριο επ' αυτού. Υπάρχουν τα γεγονότα: είναι πράγματι η εφαρμογή των μέτρων που προβλέπει η Συνθήκη για την προοδευτική δημιουργία της κοινής αγοράς που επέτρεψε στη νέα και δυναμική βιομηχανία ενός από τα κράτη μέλη να θέσει σε κίνδυνο την ανταγωνιστική βιομηχανία ενός άλλου κράτους μέλους υπό συνθήκες τέτοιες, που φαινόταν δικαιολογημένη η προσφυγή στο άρθρο 226.

Και έτσι δικαιολογείται και η λύση που υιοθέτησε η Επιτροπή, δηλαδή ένα προσωρινό μέτρο προορισμένο να μειώσει, για το αναγκαίο χρονικό διάστημα, το αποτέλεσμα των μέτρων ελευθερώσεως που ελήφθησαν σύμφωνα με τη Συνθήκη. Ποιο μέτρο έπρεπε να επιλεγεί; Επαναφορά ποσοστώσεως; Φόρος κατά την εισαγωγή, όπως ζητούσε η Γαλλική Κυβέρνηση και δέχθηκε η Επιτροπή; Εκείνη έπρεπε ν' αποφασίσει. Όσον αφορά τον συντελεστή του φόρου, ο καθορισμός του εξαρτιόταν από εκτίμηση της Επιτροπής. Ας σημειωθεί μόνον, ως απάντηση σε αντίρρηση της προσφυγής ότι στην εκτίμηση αυτή, η Επιτροπή μπόρεσε δικαιολογημένα να λάβει υπόψη της τη διαφορά του 30% μεταξύ της ιταλικής τιμής ελεύθερο στα γαλλικά σύνορα και της γαλλικής χονδρικής τιμής, διότι, όπως είδαμε, αυτή ακριβώς η διαφορά εξέφραζε τη διάσταση μεταξύ των συνθηκών ανταγωνιστικότητας των δύο βιομηχανιών.

Κατόπιν αυτού, ήταν έργο της Επιτροπής, κατά την άσκηση της διακριτικής της εξουσίας, να λάβει υπόψη της τους δύο, προφανώς αντίθετους, σκοπούς του άρθρου 226 που πρέπει να συνδυασθούν: αφενός τη λήψη μέτρων «για την εξισορρόπηση της καταστάσεως ή την προσαρμογή του εν λόγω τομέως στην οικονομία της κοινής αγοράς» και, αφετέρου, την επιλογή μέτρων που «διαταράσσουν κατά το δυνατό λιγότερο τη

λειτουργία της κοινής αγοράς». Μόνο στην περίπτωση που αποδειχθεί ότι ένας από τους σκοπούς αυτούς αγνοήθηκε, εσκεμμένα ή αυθαίρετα, δηλαδή σε περίπτωση καταχρήσεως εξουσίας, το Δικαστήριο θα μπορούσε να κρίνει, ως προς αυτό, την απόφαση μη νόμιμη.

εκθέσεις, πράγμα που με απαλλάσσει από τη λεπτομερή επανάληψη των επιχειρημάτων που προτάθηκαν από τη μία και την άλλη πλευρά. Θα εκθέσω μόνο όσο το δυνατόν πιο σύντομα την προσωπική μου άποψη.

Α — Αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων

Εντούτοις δεν συνέβη κάτι τέτοιο. Η διαφορά μεταξύ της διαστάσεως του 30% και του επιλεγέντος συντελεστού (12%), στον οποίο προστίθεται ο δασμός ύψους 7,5%, αφήνει ένα περιθώριο που επιτρέπει τη διατήρηση εμπορικού ρεύματος μεταξύ Ιταλίας και Γαλλίας «χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την επιχειρούμενη εκ νέου οργάνωση του γαλλικού τομέα ηλεκτρικών οικιακών ψυγείων και την προσαρμογή του στην οικονομία της κοινής αγοράς», για να επαναλάβω τους όρους της αιτιολογίας της προσβαλλομένης αποφάσεως. Πράγματι είναι γνωστό ότι αυτή η εκ νέου οργάνωση όντως διενεργείται και μπορεί κανείς να ελπίζει ότι θα επιφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα, και είναι επίσης γνωστό, από τα έγγραφα που προσκόμισαν οι διάδικοι, ότι ένα σημαντικό εμπορικό ρεύμα μπόρεσε να διατηρηθεί, εφόσον 35 563 ιταλικά ψυγεία εισήχθησαν στη Γαλλία κατά τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο 1963, σύμφωνα με τον πίνακα II της Ιταλικής Κυβερνήσεως, και 50 896 κατά τους τέσσερις πρώτους μήνες του ίδιου έτους, σύμφωνα με τον πίνακα II της Επιτροπής.

Όσον αφορά καταρχήν την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, η προσφεύγουσα κυβέρνηση υποστηρίζει, αφενός ότι δεν χωρεί παράβαση της αρχής αυτής ούτε στο πλαίσιο του άρθρου 226 και, αφετέρου, ότι η τήρησή της απαγόρευε την επιβολή φόρου που δεν θα εφαρμόζοταν εξίσου στις εισαγωγές απ' όλα τα κράτη μέλη.

Επί του πρώτου σημείου εξέφρασα ήδη στην αρχή την άποψή μου. Πιστεύω ότι πράγματι, η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, θεωρούμενη ως γενική αρχή του δικαίου, πρέπει να τηρείται στην περίπτωση αυτή, όπως σε κάθε άλλη. Το όλο ζήτημα όμως είναι ποια έννοια πρέπει να δοθεί στην αρχή αυτή.

II — Πρέπει τώρα να εξετάσω τα επιχειρήματα που αντλούνται από την παραβίαση του άρθρου 226 σε σχέση με την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων και την αρχή της κοινοτικής προτιμήσεως. Αυτή είναι οπωσδήποτε, από νομική άποψη, η σημαντικότερη πλευρά της διαφοράς. Έδωσα αφορμή, τόσο κατά την έγγραφη διαδικασία, όσο και κατά τη συνεδρίαση, σε πληρέστατες αναπτύξεις και αξιοσημείωτες

Καταρχήν είναι γνωστό ότι η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων έχει δύο πλευρές, θετική και αρνητική διάκριση αποτελεί τόσο η ίση μεταχείριση καταστάσεων που δεν μπορούν να συγκριθούν, όσο και η άνιση μεταχείριση καταστάσεων που μπορούν να συγκριθούν μεταξύ τους: είτε πρόκειται για τον τομέα των τιμών είτε για οποιονδήποτε άλλο τομέα, τα παραδείγματα αφθονούν στα οικονομικά ζητήματα. Η διεθνής νομολογία ακολουθεί το ίδιο πνεύμα, όπως υπενθυμίζεται στο υπόμνημα της καθής. Σε μία συμβουλευτική γνώμη που εξέδωσε στις 6 Απριλίου 1935, το Διαιρέτες

Διεθνές Δικαστήριο αποφάσισε ότι «η ισότης έναντι του δικαίου αποκλείει κάθε διάκριση¹ η ουσιαστική ισότης αντίθετα μπορεί να καταστήσει αναγκαία τη διαφορετική μεταχείριση, ώστε να επιτευχθεί ένα αποτέλεσμα ισορροπίας μεταξύ διαφορετικών καταστάσεων».

ωστόσο το Δικαστήριο, δεν πρόκειται διάκριση λόγω του ίδιου του αντικειμένου του μέτρου· δεν θα υπήρχε διάκριση παρά μόνον αν δύο επιχειρήσεις ευρισκόμενες στην ίδια κατάσταση, όσον αφορά τις συνθήκες παραγωγής, τύγγχαναν διαφορετικής μεταχειρίσεως.

Μία δεύτερη παρατήρηση που προκύπτει από την προηγούμενη, είναι ότι, πάντα στον οικονομικό τομέα, το πεδίο εφαρμογής, της αρχής είναι αναγκαστικά στενότερο όταν πρόκειται για μέτρο παρεμβασμού απ' ό,τι όταν πρόκειται για το φυσιολογικό παιχνίδι του εμπορίου, στο πλαίσιο φιλελεύθερων κανόνων. Αυτό δικαιολογείται εύκολα διότι ο παρεμβατισμός έχει ως αντικείμενο να τροποποιήσει το φυσιολογικό παιχνίδι των οικονομικών δυνάμεων για καθορισμένους σκοπούς: επομένως, η αρχή πρέπει να τηρείται μόνο στο πλαίσιο των επιδιωκόμενων σκοπών· δεν παραβιάζεται παρά αν επιφυλαχθεί διαφορετική μεταχείριση σε δύο καταστάσεις που είναι όμοιες από την άποψη των σκοπών αυτών. Ιδιαίτερος χαρακτηριστική από την άποψη αυτή είναι η απόφαση 8/57 (Rec. IV, σ. 247), την οποία αναφέρει η Επιτροπή στο απαντητικό της υπόμνημα και με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι ο εξισωτικός φόρος για εισαγόμενα παλαιοσίδερα δεν ήταν αντίθετος προς την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, και ιδίως προς τον κανόνα της ίσης προσβάσεως στις πηγές παραγωγής, καθόσον επέβαλλε βαρύτερους φόρους σε ορισμένα χαλυβουργεία με μεγάλη κατανάλωση σε παλαιοσίδερα, όπως τα ηλεκτρικά χαλυβουργεία, πράγμα που μπορούσε να φανεί ως πραγματική επιβολή ποινής εις βάρος ορισμένων επιχειρήσεων (για παράδειγμα αυτών που κατασκευάζουν ειδικούς χάλυβες) που τεχνικά υποχρεούνται να καταφύγουν στα παλαιοσίδερα ως πρώτη ύλη: όχι, έκρινε

Αυτή η αντίληψη σχετικότητας από την οποία διαπνέεται η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, δεν χαρακτηρίζει άλλωστε μόνο τον οικονομικό τομέα· έχει πολύ γενικό χαρακτήρα, και απαντάται, για παράδειγμα, στον κοινωνικό και φορολογικό τομέα: έτσι η αρχή «ίσος μισθός για ίση εργασία» δεν θεωρείται ότι παραβιάζεται από την ύπαρξη νομοθεσίας για τα οικογενειακά επιδόματα· ακόμη η αρχή της ισότητας ως προς τα φορολογικά βάρη συμβιβάζεται με την προοδευτικότητα στον τομέα του προσωπικού φόρου. Θα μπορούσαν ν' αναφερθούν πολύ περισσότερα παραδείγματα.

Έτσι, αποδέχομαι ευχαρίστως τη διάκριση, την οποία πρότεινε ο αξιότιμος αντιπρόσωπος της Επιτροπής κατά τη διάρκεια της προφορικής διαδικασίας, μεταξύ αυτού που ονόμασε τυπική δυσμενή διάκριση και της ουσιαστικής δυσμενούς διακρίσεως, και η οποία διάκριση συμφωνεί με τις ιδέες που μόλις εξέφρασα: τίποτα δεν είναι συγχρόνως πιο συναρπαστικό και πιο απηληλό από την ισότητα και η δικαιοσύνη συχνά οδηγεί σε ανισότητα, όλα αυτά είναι γνωστά.

Το ερώτημα όμως παραμένει εάν, στην περίπτωση του άρθρου 226, η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, ακόμη και με την ουσιαστική έννοια, επιτρέπει την καθιέρωση φόρου κατά την εισαγωγή με εφαρμογή περιορισμένη σε μία μόνο χώρα, σύμφωνα με τη διαρκή πρακτική της Επι-

1 — Αποφάσεις και συμβουλευτικές γνώμες του Διαρκούς Διεθνούς Δικαστηρίου, σειρά Α/Β, αριθ. 64, σ. 19, Σχολείο μειονότητας στην Αλβανία.

τροπής, όπως μας την εξέθεσε στο απαντητικό της υπόμνημα.

Πράγματι, δεν θα μπορούσε άραγε να λεχθεί ότι πρόκειται για ένα δασμό, που προσωρινά καθιερώθηκε, επανήλθε σε ισχύ ή αυξήθηκε, υπέρ ενός κράτους για να εξασφαλίσει κατάλληλη προστασία στο κράτος αυτό για ένα ορισμένο προϊόν, και ότι ανήκει στην ίδια τη φύση ενός τέτοιου μέτρου να εφαρμόζεται στο σύνολο των εισαγωγών του εν λόγω προϊόντος στο κράτος αυτό; Η αρχή μιας δασμολογήσεως είναι να είναι γενική, εκτός από τα ιδιαίτερα πλεονεκτήματα που παραχωρούνται συμβατικά με συνθήκη στο ένα ή το άλλο κράτος, σε αντάλλαγμα άλλων πλεονεκτημάτων (πράγμα που η γενίκευση της ρήτρας του πλέον ευνοουμένου κράτους καθιστά άλλωστε όλο και περισσότερο απαιτηλό), ή εκτός ακόμη εάν η αύξηση του δασμού έχει τον χαρακτήρα μέτρου αντιποίνων που στηρίζεται για παράδειγμα σε πρακτικές ντάμπινγκ. Αν η γαλλική αγορά ψυγείων έχει πράγματι ανάγκη ειδικής προσωρινής προστασίας, αυτή δεν θα έπρεπε άραγε να εξασφαλιστεί, κατά ομοίωμα μορφο τρόπο έναντι όλων των χωρών εξαγωγής, χωρίς να ερευνάται ποιες είναι πράγματι οι πιο επικίνδυνες εξαγωγές; Αυτό δεν είναι το μόνο μέσο για ν' αποφευχθεί η δημιουργία στρεβλώσεων στον διεθνή ανταγωνισμό;

Μία τέτοια αντίρρηση αξίζει να εξετασθεί, και ομολογώ ότι σκέφθηκα πολύ επ' αυτού. Εντούτοις, οι σκέψεις αυτές τελικά μου επιβεβαίωσαν μόνο πλήρως το βάσιμο των απόψεων της Επιτροπής.

Πράγματι, βάση των συλλογισμών στο θέμα αυτό δεν πρέπει ν' αποτελούν όρους της τελωνειακής νομοθεσίας, αλλά όρους της κοινής αγοράς.

Η προοδευτική δημιουργία της κοινής αγοράς περιλαμβάνει καταρχήν μία σταδιακή κατάργηση των δασμών, συνοδευόμενη από εξάλειψη των ποσοτικών περιορισμών. Περιλαμβάνει τη θέσπιση, επίσης προοδευτική, του κοινού εξωτερικού δασμολογίου και, παράλληλα, τη θέση σε εφαρμογή κοινών πολιτικών σε κάθε είδους τομείς, καθώς και την προσέγγιση των νομοθεσιών. Όλα αυτά αποτελούν ένα σύνολο, που πρέπει να έχει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συνοχή, χωρίς ωστόσο να είναι δυνατόν να συμπέσουν με αυστηρό και αυτόματο τρόπο τα κάθε είδους μέτρα που συντρέχουν για την επίτευξη του τελικού σκοπού· σ' αυτό οφείλονται οι καθυστερήσεις (ή η προπόρευση) στον ένα ή στον άλλο τομέα, οι επιτρεπόμενες αποκλίσεις υπό ορισμένες προϋποθέσεις κ.λπ.· γενικά οι αρκετά εύκαμπτοι μηχανισμοί, ο χειρισμός όμως των οποίων πρέπει να παραμείνει πάντοτε εξαρτημένος από την επιδίωξη των σκοπών της Συνθήκης, και ιδίως την πραγματοποίηση της κοινής αγοράς.

Υπό το φως αυτού, που, χωρίς υπερβολικές αξιώσεις θα μπορούσε κανείς ν' αποκαλέσει φιλοσοφία της Συνθήκης, θα πρέπει να γίνει αντιληπτό το άρθρο 226 και, ιδίως, το τελευταίο εδάφιο: «Κατά προτεραιότητα πρέπει να επιλέγονται μέτρα που διαταράσσουν κατά το δυνατό λιγότερο τη λειτουργία της κοινής αγοράς». Όταν, για ν' αποφευχθούν σοβαρές διαταραχές σ' ένα κράτος μέλος φαίνεται αναγκαίο ν' ανασταλεί προσωρινά υπέρ του κράτους αυτού η εφαρμογή του ενός ή του άλλου κανόνα της Συνθήκης, όχι μόνο τα ληπτέα μέτρα πρέπει να είναι αυστηρώς σύμφωνα με τον επιδιωκόμενο σκοπό, που είναι να επιτραπεί όσο το δυνατόν γρηγορότερα η κανονική συνέχιση της πορείας προόδου, αλλά εκτός αυτού πρέπει επιμελώς ν' αποφεύγουν τη δημιουργία νέων εμποδίων στις κοινοτικές σχέσεις, εκεί όπου δεν υπάρχει ανάγκη με άλλα λόγια, το φάρμακο πρέπει ν' ανταποκρίνεται ακριβώς στη διάγνωση.

Για να επανέλθω στην υπό κρίση υπόθεση, αυτό σημαίνει ότι εφόσον η αιφνίδια και μαζική ανάπτυξη των ιταλικών εισαγωγών στη Γαλλία, χάρη στα πρώτα ήδη μέτρα εφαρμογής της Συνθήκης αναγνωρίστηκε ως αιτία των δυσχερειών της γαλλικής αγοράς, αυτή ακριβώς η αιτία είναι που έπρεπε να καταπολεμηθεί. Επεκτείνοντας τα προστατευτικά μέτρα σε άλλες χώρες, των οποίων οι εξαγωγές στη Γαλλία δεν είχαν ακολουθήσει — με μεγάλη διαφορά — τον ίδιο ρυθμό αναπτύξεως, θα εθίγοντο χωρίς λόγο τα δικαιώματα που αντλούσαν οι χώρες αυτές από τα ήδη ληφθέντα μέτρα καταργήσεως των δασμών· θα επεκτεινόταν έτσι αδικαιολόγητα η προστασία που χορηγήθηκε στη γαλλική βιομηχανία.

Υπάρχουν άλλωστε στη Συνθήκη παραδείγματα περιπτώσεων, όπου ορισμένα μέτρα που ελήφθησαν κατ' αίτηση ενός κράτους περιορίζονται στα κράτη, όπου υπάρχει η αιτία της ζημίας και δεν επεκτείνονται δικαιωματικά σε όλα τα κράτη μέλη· έτσι συμβαίνει με την περίπτωση που προβλέπεται στον πίνακα ΣΤ, δασμολογικές κλάσεις 10.01 και 11.01, σημείωση 1, γ.

Βέβαια, έπρεπε επίσης να εξασφαλιστεί ότι η εφαρμογή του προστατευτικού μέτρου έναντι μιας μόνο χώρας δεν θα ευνοούσε καταχρηστικά τις εισαγωγές από τις άλλες χώρες, και θα επέτρεπε, από την άλλη πλευρά, τη διατήρηση εμπορικού ρεύματος μεταξύ Ιταλίας και Γαλλίας. Αυτό έκανε η Επιτροπή, δίνοντας εξηγήσεις επ' αυτού στην αιτιολογία της αποφάσεώς της, και, παρ' όλο που πρόκειται εδώ για ζήτημα εκτιμήσεως αναφερόμενο στη διακριτική εξουσία, είναι γνωστό, από τους πίνακες που προσκομίστηκαν, ότι πράγματι οι προβλέψεις της Επιτροπής επιβεβαιώθηκαν από τα γεγονότα. Ένα σημαντικό εμπορικό ρεύμα διατηρήθηκε για τις ιταλικές εισαγωγές στη Γαλλία και οι εισαγωγές των άλ-

λων χωρών περιορίστηκαν στα προηγούμενα όρια, χωρίς να προκαλέσουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού εις βάρος της Ιταλίας. Το άρθρο 226 εφαρμόστηκε νόμιμα.

B — Κοινοτική προτίμηση

Όσον αφορά την προβαλλόμενη προσβολή αυτού που αποκαλείται αρχή της κοινοτικής προτιμήσεως, θα είμαι πιο σύντομος. Πράγματι, αυτό που μόλις ανέφερα για τα κράτη μέλη εφαρμόζεται επίσης στις τρίτες χώρες.

Χωρίς αμφιβολία, πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι κανόνες της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT). Αλλά αυτοί δεν πρέπει, στην προκειμένη περίπτωση να ληφθούν υπόψη παρά στο πλαίσιο του άρθρου 226 της Συνθήκης της Ρώμης, δηλαδή σε σχέση με την κοινή αγορά.

Όμως, η ανάγκη τηρήσεως των κανόνων που αφορούν τη δημιουργία του εξωτερικού Κοινού Δασμολογίου αποτελεί τμήμα του συνόλου των κανόνων που αφορούν την κοινή αγορά, χωρίς, όπως ήδη επισήμανα αναφερόμενος ιδίως στο άρθρο 115, να υπάρχει ως προς αυτό οποιαδήποτε τάξη προτιμήσεως, ένα είδος ιεραρχίας των θυσιών.

Η Επιτροπή έπρεπε επομένως μόνο να βεβαιωθεί, όπως και έκανε, ότι οι εισαγωγές από τρίτες χώρες, όπως και αυτές από τα κράτη μέλη εκτός της Ιταλίας, δεν δικαιολογούσαν την επέκταση στις χώρες αυτές του μέτρου που ελήφθη όσον αφορά

τις ιταλικές εισαγωγές στη Γαλλία. Πράγματι, η τιμή εξαγωγής στη Γαλλία των ψυγείων προελεύσεως τρίτων χωρών παραμένει ανώτερη από αυτή των ιταλικών ψυγείων, επαυξημένη με τον φόρο. Υπ' αυτές τις συνθήκες, δεν υπήρχε λόγος να θιγεί η εφαρμογή του εξωτερικού Κοινού Δασμολογίου που έχει ήδη εφαρμογή επί των εν λόγω προϊόντων, ζητώντας απόκλιση στο πλαίσιο της GATT. Αυτό είναι, προφανώς, το νόημα που πρέπει να δοθεί στο προτελευταίο εδάφιο των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλομένης αποφάσεως. Από την άλλη πλευρά, δεν μπορεί να κατηγορηθεί η Επιτροπή ότι παραγνώρισε τους κανόνες της GATT, κατά το μέτρο που ο φόρος, επαυξημένος με τον διατηρηθέντα δασμό, υπερβαίνει το ύψος των δασμών που είχαν συμφωνηθεί μεταξύ Γαλλίας και Ιταλίας κατά τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης. Πράγματι, οι συμβαλλόμενοι στη Συνθήκη της Ρώμης ήταν ελεύθεροι ν' αποφασίσουν να μην εφαρμόζουν πια μεταξύ τους τους κανόνες της GATT· ήταν μόνο υποχρεωμένοι να συνεχίσουν να τους τηρούν έναντι των τρίτων χωρών: αυτό αναγνώρισε το Δικαστήριο ρητά στην απόφαση 10/61 της 27ης Φεβρουαρίου 1962 (Rec., VIII, σ. 21 και 22) ως προς την ερμηνεία του άρθρου 234 της Συνθήκης.

Μία λέξη, τελειώνοντας, όσον αφορά το επιχείρημα της καταχρήσεως εξουσίας. Στην έγγραφη διαδικασία, το επιχείρημα αυτό φαίνεται πως αφορά την καταχρηστική εφαρμογή του άρθρου 226, το οποίο επικαλείται η Επιτροπή για να ρυθμίσει ένα πρόβλημα ντάμπινγκ, που αναφέρεται ειδικά στο άρθρο 91. Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό, εφόσον, όπως είδαμε, η Επιτροπή ποτέ δεν παραδέχτηκε ότι υπήρχε ντάμπινγκ, ούτε εξάλλου η Γαλλική Κυβέρνηση υποστήριξε κάτι τέτοιο. Δεν υφίσταται διαφορά επί του σημείου αυτού και η όλη εξέλιξη της υποθέσεως δείχνει ότι η Επιτροπή ποτέ δεν επικαλέστηκε επιχείρημα ούτε στηρίχθηκε σε γεγονός σχετικό με τις διαφορές των εμπορικών πρακτικών που εφαρμόζονται στην Ιταλία και κα-

τά την εξαγωγή, δηλαδή σε επιχειρήματα ντάμπινγκ.

Στην προφορική διαδικασία υποστηρίχθηκε ότι, στην πραγματικότητα, η Επιτροπή κατηγορήθηκε ότι θέλησε να χορηγήσει προστασία στους παραγωγούς ψυγείων των τρίτων χωρών για να τους επιτρέψει να συντρίψουν τους ιταλούς ανταγωνιστές τους στη γαλλική αγορά. Αυτή είναι, βαριά κατηγορία, τελείως αβάσιμη, και την οποία, αντικειμενικά, όπως είδαμε, τίποτε δεν επιβεβαιώνει.

Συνοψίζοντας, μπορεί να λεχθεί ότι το άρθρο 226 χορηγούσε στην Επιτροπή πραγματική εξουσία παρεμβάσεως στη λειτουργία της κοινής αγοράς, για την άσκηση της οποίας καλείτο ως διαιτητής μεταξύ των τριών συγκρουομένων συμφερόντων, στα οποία αναφέρθηκα στην αρχή των παρατηρήσεών μου: των συμφερόντων της Γαλλίας, της Ιταλίας και της κοινής αγοράς.

Κανένα από τα προβαλλόμενα επιχειρήματα δεν αποδεικνύει ότι η εξουσία αυτή ασκήθηκε παράνομα.

Από την άλλη πλευρά, και παρόλον ότι αυτό υπερβαίνει την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, θέλω να προσθέσω ότι, κατά τη γνώμη μου, η διαιτησία αυτή φαίνεται ότι ήταν δίκαιη και ικανή να επιτύχει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, δηλαδή να επιτρέψει στη γαλλική βιομηχανία των ψυγείων να υπερπηδήσει μία δύσκολη κρίση, χωρίς να θίξει σοβαρά τις αξιοσημειώτερες προσπάθειες της ανταγωνιστριάς της ιταλικής βιομηχανίας. Αν επιβεβαιωθεί η αισιοδοξία αυτή, τελικά νικητής θα είναι η κοινή αγορά.

Προτείνω:

— να απορριφθεί η προσφυγή,

— να φέρει η Κυβέρνηση της Ιταλικής Δημοκρατίας τα δικαστικά έξοδα.